

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง " การจัดการและการใช้ฐานข้อมูลบรรณนิเวศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. การจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ในด้านอุปกรณ์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ รอบเขตของฐานข้อมูล โครงสร้างระเบียบข้อมูล และการกำหนดศัพท์บรรณนิเวศ ตลอดจนปัญหาที่ประสบ
2. การใช้ฐานข้อมูลบรรณนิเวศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ในด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ วิธีการสืบค้นข้อมูล และปัญหาที่ประสบ

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐาน 5 ข้อ คือ

ข้อที่ 1 ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้โปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS ในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศ

ข้อที่ 2 รอบเขตของฐานข้อมูลส่วนใหญ่เป็นวารสารภาษาไทยในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ข้อที่ 3 ห้องสมุดส่วนใหญ่กำหนดศัพท์บรรณนิเวศ โดยใช้ศัพท์ควบคุมมากกว่าศัพท์อิสระ

ข้อที่ 4 ผู้ใช้ส่วนใหญ่สืบค้นโดยใช้คำศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม

ข้อที่ 5 ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการขาดผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม ส่วนผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการขาดคู่มืออธิบายการสืบค้นข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. บุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศในห้องสมุดของมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 32 คน

2. ผู้ใช้ฐานข้อมูลบรรณนิเวศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ จำนวน 290 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์สำหรับบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ ใช้สัมภาษณ์บุคลากรจำนวน 32 คน
2. แบบสอบถามสำหรับผู้ใช้งานข้อมูลบรรณนิเวศ แจกแบบสอบถามแก่ผู้ใช้จำนวน 290 คน

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์บุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดการฐานข้อมูลครบทั้ง 32 คน และได้รับแบบสอบถามคืนจากผู้ใช้งานข้อมูล และสามารถนำมาวิเคราะห์ได้ จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 73.10 ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ SPSS/PC+ (Statistical Packages for the Social Sciences for Personal Computer) คำนวณหาค่าความถี่และค่าร้อยละ และนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ สรุปและอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศ

ห้องสมุด 32 แห่ง จัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศรวม 39 ฐานข้อมูล ห้องสมุดส่วนใหญ่ 29 แห่ง จัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศแห่งละ 1 ฐานข้อมูล ฐานข้อมูลบรรณนิเวศจำนวน 28 ฐานข้อมูลใช้ชื่อภาษาอังกฤษ และ 11 ฐานข้อมูลใช้ชื่อภาษาไทย ห้องสมุดเริ่มจัดทำฐานข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527-2540 โดยห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นห้องสมุดแห่งแรกที่เริ่มจัดทำ ฝ่าย/แผนก หรืองานที่รับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศส่วนใหญ่ เป็นงานวารสาร งานสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง และงานเผยแพร่และผลิตบรรณนิเวศบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศ มีจำนวนตั้งแต่ 1-7 คน

1.1 อุปกรณ์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 23 แห่ง ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประเภทไมโครคอมพิวเตอร์ในการจัดฐานข้อมูลบรรณนิเวศตั้งแต่รุ่น 180-586 และ 5100-5133

รุ่นที่นิยมใช้มากที่สุด คือ 486 ส่วนหน่วยความจำของไมโครคอมพิวเตอร์ มีตั้งแต่ 640 KB - 16 MB ห้องสมุดจำนวน 9 แห่งใช้มินิคอมพิวเตอร์ หนึ่ง ไม่มีห้องสมุดแห่งใดใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ประเภทซูเปอร์คอมพิวเตอร์และเมนเฟรม

การที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่เลือกใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศ อาจเป็นเพราะเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ มีความเหมาะสมในการจัดทำบรรณนิเวศ และมีการใช้ word processor หรือ โปรแกรมจัดการฐานข้อมูลในการสั่งให้คอมพิวเตอร์ทำงาน (Cleveland and Cleveland, 1990: 229) อีกทั้งยังใช้ง่ายและมีความยืดหยุ่นในการสร้างฐานข้อมูลอีกด้วย (Woods and Pope, 1983: 1) ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ พวงเพ็ญ พงศ์อนสาร (2530) สุภัทญา มกุฎอรดี (2533) สุภัทญา จีระพันธุ์ (2536) เฉลิมศรี กานยี่ (2537) ศิริเพ็ญ ดวงเกต (2539) ชุศรี วงศ์านุวัตรและสมศักดิ์ คงแสง (2539) ที่พบว่า ห้องสมุดใช้เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศ

โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 19 แห่งใช้ในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศ คือ โปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS Version 2.3 และ 3.07 จำนวน 5 แห่งใช้โปรแกรม INNOPAC ห้องสมุด 3 แห่งใช้โปรแกรม VTLS ห้องสมุด 2 แห่งใช้ DYNIX และ HORIZON มีเพียงห้องสมุด 1 แห่งเท่านั้นที่ใช้ INFOMA

สาเหตุที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่เลือกใช้โปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS ในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศ เนื่องจากโปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS เป็นโปรแกรมให้เปล่าโปรแกรมแรกที่ UNESCO ให้ห้องสมุดต่างๆ ในประเทศไทยใช้ในการจัดทำฐานข้อมูล อีกทั้งยังง่ายต่อการใช้งาน คือ สามารถถ่ายโอนข้อมูลในฐานข้อมูลได้ไม่จำกัด ใช้ได้หลายภาษา มีเมนูหลักในการใช้งาน (Cross, 1991: 73) สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณรัตน์ บัณฑิต (2532) และศิริกาญจน์ ศรีเคลือบ (2539) ที่พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่เลือกใช้โปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS เนื่องจากเป็นโปรแกรมให้เปล่า

นอกจากนี้ ผลการวิจัยเกี่ยวกับสาเหตุที่ห้องสมุดเลือกใช้โปรแกรมในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศ (ตารางที่ 8) ปรากฏว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่เลือกใช้โปรแกรมนั้นๆ เพราะเป็นโปรแกรมให้เปล่า จำนวนเกือบครึ่งเลือกใช้โปรแกรมเพราะง่ายต่อการใช้งาน

การพิสูจน์สมมติฐาน ข้อที่ 1 “ห้องสมุดส่วนใหญ่ใช้โปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS ในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณนิเวศสาร” จากผลการวิจัย พบว่า ห้องสมุด มหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ ใช้โปรแกรม Mini-Micro CDS/ISIS ในการจัดการฐานข้อมูลบรรณนิเวศสาร ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมติฐาน

1.2 ขอบเขตของฐานข้อมูลบรรณนิเวศสาร

ห้องสมุดที่นำวารสารมาจัดทำบรรณนิเวศสารในฐานข้อมูลบรรณนิเวศสาร จำนวนมากที่สุด 452 ชื่อ คือฐานข้อมูล TJI ของสำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น รองลงมา คือฐานข้อมูล TJI (335 ชื่อ) ของ สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนน้อยที่สุด คือฐานข้อมูลข่าวรวมคำแหง (3 ชื่อ) ของ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง ส่วนฐานข้อมูลที่มีจำนวนระเบียบมากที่สุด 165,000 ระเบียบ คือ ฐานข้อมูล TJI ของสถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวนรองลงมา คือ ฐานข้อมูลบรรณนิเวศสารและหนังสือพิมพ์ของ สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (121,200 ระเบียบ) และจำนวนน้อยที่สุด คือ ฐานข้อมูลบทความวารสารและบทความวิทยานิพนธ์ มสธ.ของ สำนักบรรณสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (342 ระเบียบ)

ห้องสมุดทั้ง 32 แห่ง นำวารสารมาจัดทำบรรณนิเวศสารในฐานข้อมูลบรรณนิเวศสาร จำนวน 1,170 รายชื่อ เป็นวารสารภาษาไทย จำนวน 896 รายชื่อ (ร้อยละ 76.58) มากกว่าวารสารภาษาอังกฤษ ซึ่งมีจำนวน 274 รายชื่อ (ร้อยละ 23.42) เมื่อนำเฉพาะวารสารวิชาการและกึ่งวิชาการ จำนวน 1,125 ชื่อ มาแบ่งตามสาขาวิชา พบว่า ฐานข้อมูลบรรณนิเวศสารมีวารสารส่วนใหญ่ในสาขาเทคโนโลยี จำนวน 502 ชื่อ (ร้อยละ 44.6) วารสารสาขาสังคมศาสตร์จำนวน 423 ชื่อ (ร้อยละ 37.6) วารสารสาขามนุษยศาสตร์จำนวน 108 ชื่อ (ร้อยละ 9.6) และวารสารสาขาวิทยาศาสตร์ จำนวน 92 รายชื่อ (ร้อยละ 8.2)

เมื่อพิจารณาจำนวนวารสารในแต่ละฐานข้อมูล พบว่า ฐานข้อมูลจำนวนมากที่สุด 19 ฐานข้อมูล มีจำนวนวารสารส่วนใหญ่อยู่ในสาขาสังคมศาสตร์ รองลงมาจำนวน 18 ฐานข้อมูล มีวารสารส่วนใหญ่ในสาขาเทคโนโลยี และฐานข้อมูลจำนวนน้อยที่สุด 2 ฐานข้อมูล มีวารสารส่วนใหญ่ในสาขามนุษยศาสตร์ และไม่มีฐานข้อมูลใดที่มีวารสารส่วนใหญ่จัดอยู่ในสาขา

วิทยาศาสตร์ และฐานข้อมูลส่วนใหญ่จำนวน 37 ฐานข้อมูล เป็นฐานข้อมูลที่นำวารสารภาษาไทย มาจัดทำดรรชนี และฐานข้อมูลที่นำวารสารภาษาอังกฤษมาจัดทำดรรชนีมีจำนวน 14 ฐานข้อมูล

เมื่อพิจารณาขอบเขตเนื้อหาของวารสารในแต่ละฐานข้อมูล พบว่า ขอบเขตของ ฐานข้อมูลดรรชนีวารสารส่วนใหญ่เป็นวารสารภาษาไทย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะห้องสมุดสังเกตเห็น ความสำคัญในการจัดทำดรรชนีบทความวารสารภาษาไทยในรูปแบบฐานข้อมูล เพื่อเป็นเครื่องมือ ช่วยให้ผู้ใช้ได้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และการที่ฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร มีขอบเขต เนื้อหาอยู่ในสาขาวิชาสังคมศาสตร์มากกว่าสาขาวิชาเทคโนโลยีและมนุษยศาสตร์ เป็นเพราะ ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่เป็นหอสมุดกลาง จัดหาวารสารภาษาไทยที่มีเนื้อหา ครอบคลุมทุกสาขาวิชาที่เปิดสอน ทำให้การคัดเลือกวารสารวิชาการเพื่อนำมาจัดทำฐานข้อมูล ดรรชนีวารสาร มีเนื้อหาทางด้านสังคมศาสตร์เป็นส่วนใหญ่

การพิสูจน์สมมติฐาน ข้อที่ 2 “ขอบเขตของฐานข้อมูลส่วนใหญ่เป็น วารสารภาษาไทยในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” ผลการวิจัยพบว่า ฐานข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นวารสารภาษาไทยในสาขาสังคมศาสตร์ ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับ สมมติฐานเพียงบางส่วน

1.3 โครงสร้างระเบียบข้อมูล

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 14 แห่ง ใช้มาตรฐานการ ลงรายการวารสาร USMARC รองลงมาห้องสมุดจำนวน 6 แห่งใช้ CUMARC และ TUMARC ส่วนรูปแบบการแสดงผลข้อมูลในฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร ห้องสมุดส่วนใหญ่จำนวน 20 แห่ง แสดงข้อมูลในรูปแบบบรรณานุกรม รองลงมาจำนวน 12 แห่ง แสดงในรูปแบบบันทึกข้อมูล และจำนวน 5 แห่งแสดงในรูปแบบบัตรรายการ

วิธีการสืบค้นข้อมูลในฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร ห้องสมุดทุกแห่งกำหนดให้ สืบค้นได้จากเขตข้อมูลชื่อผู้แต่ง ห้องสมุดจำนวน 31 แห่ง สามารถสืบค้นได้จากเขตข้อมูลหัวเรื่อง และห้องสมุดจำนวน 29 แห่ง สามารถสืบค้นได้จากเขตข้อมูลคำสำคัญ

สาเหตุที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ใช้มาตรฐานการลงรายการวารสาร USMARC อาจเป็นเพราะ USMARC เป็นมาตรฐานพื้นฐานในการลงรายการสากลในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่หน่วยงานต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ในการสร้างฐานข้อมูล และห้องสมุดมหาวิทยาลัยหลายแห่งได้นำเอามาปรับใช้ในการสร้างฐานข้อมูลให้เหมาะสม ซึ่งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำ USMARC มาปรับใช้เป็น CUMARC มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปรับเป็น TUMARC และมหาวิทยาลัยมหิดล ปรับเป็น MUMARC เป็นต้น

1.4 การกำหนดศัพท์ดรรชนี

ห้องสมุดทุกแห่ง (32 แห่ง) กำหนดศัพท์ควบคุมให้ใช้ในการสืบค้น ในจำนวนนี้มีห้องสมุดจำนวน 5 แห่งที่ใช้ศัพท์ควบคุมประเภทเดียวในการสืบค้น ได้แก่ ห้องสมุดคณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดศาสตราจารย์ดิเรก ชัยนาม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยบูรพา และ ห้องสมุดคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และห้องสมุดจำนวน 27 แห่ง ยังกำหนดศัพท์อิสระให้ใช้ในการสืบค้นอีกด้วย

การที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐทุกแห่ง กำหนดศัพท์ควบคุมเพื่อใช้ในการสืบค้นฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร เนื่องจากศัพท์ควบคุม เป็นศัพท์ดรรชนีที่กำหนดขึ้นอย่างมีหลักการ เพื่อความเที่ยงตรงในการจัดทำดรรชนี เมื่อใช้สืบค้นสารนิเทศแล้ว จะได้สารนิเทศเฉพาะเรื่องที่ตรงกับความต้องการ โดยไม่มีเรื่องอื่นปะปนอยู่ ส่วนศัพท์อิสระ เป็นศัพท์ดรรชนีที่ปรากฏอยู่ในสารนิเทศ (อัมพร ทิระระ, 2538: 60) เมื่อใช้สืบค้นสารนิเทศแล้ว อาจได้สารนิเทศที่ไม่ตรงกับความต้องการ ดังนั้น ห้องสมุดทุกแห่งจึงยังคงกำหนดศัพท์ควบคุมเพื่อใช้เป็นคำค้นที่สำคัญกว่าศัพท์อิสระ

ดังนั้น การพิสูจน์สมมติฐาน ข้อที่ 3 “ห้องสมุดส่วนใหญ่กำหนดศัพท์ดรรชนีวารสาร โดยใช้ศัพท์ควบคุมมากกว่าศัพท์อิสระ” จากผลการวิจัย พบว่า ห้องสมุดทุกแห่งกำหนดศัพท์ควบคุม ในขณะที่ห้องสมุดจำนวน 27 แห่ง กำหนดศัพท์อิสระเพื่อใช้ในการสืบค้นฐานข้อมูลดรรชนีวารสารด้วย ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมติฐาน

1.5 คู่มือที่ใช้ในการกำหนดศัพท์ดรรชนี

ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ จำนวน 25 แห่งใช้คู่มือภาษาไทย คือ “หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่ฯ” รองลงมาจำนวน 13 แห่งใช้คู่มือ “พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน” และจำนวน 11 แห่งใช้ “หัวเรื่องและวิธีกำหนดหัวเรื่องสำหรับวัสดุสารนิเทศภาษาไทย” ส่วนคู่มือภาษาอังกฤษ ห้องสมุดจำนวน 13 แห่งใช้คู่มือ “Library of Congress Subject Headings” รองลงมาจำนวน 6 แห่ง ใช้ “Medical Subject Headings”

การใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐส่วนใหญ่ใช้คู่มือภาษาไทย “หัวเรื่องสำหรับหนังสือภาษาไทยของคณะกรรมการวิเคราะห์เลขหมู่ฯ” และคู่มือภาษาอังกฤษ “Library of Congress Subject Headings” อาจเป็นเพราะคู่มือทั้ง 2 เล่มมีจำนวนคำที่ใช้กำหนดศัพท์ดรรชนีในสาขาวิชาต่างๆ ไปมากกว่าคู่มือเล่มอื่น อีกทั้งยังมีเนื้อหาของคำศัพท์ครอบคลุมสาขาวิชากว้างขวาง ประกอบกับห้องสมุดที่ทำการวิจัยนี้ ส่วนใหญ่เป็นห้องสมุดกลางที่มีวารสารสาขาวิชาต่างๆ ไป

1.6 ปัญหาที่ประสบ

1.6.1 ปัญหาด้านบุคลากร

ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่จำนวน 25 แห่ง ประสบปัญหาเรื่อง บุคลากรในการจัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลมีจำนวนน้อย รองลงมาประสบปัญหาเรื่อง บุคลากรที่จัดทำฐานข้อมูลมีความรู้ความชำนาญน้อยในเรื่องอุปกรณ์และโปรแกรม จำนวน 15 แห่ง ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม 11 แห่ง ขาดผู้เชี่ยวชาญด้านคอมพิวเตอร์ 10 แห่ง บุคลากรที่จัดทำฐานข้อมูลมีความรู้ความชำนาญน้อยในการปฏิบัติงานจัดทำฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร 9 แห่ง และจำนวนน้อยที่สุด 2 แห่ง ขาดผู้ประสานงานระหว่างผู้ใช้กับโปรแกรมเมอร์ ตามลำดับ

1.6.2 ปัญหาด้านการสร้างและพัฒนาฐานข้อมูล

ห้องสมุดส่วนใหญ่จำนวน 27 แห่งประสบปัญหาเรื่อง ศัพท์ดรรชนีที่ปรากฏในคู่มือภาษาไทยมีไม่เพียงพอ รองลงมาจำนวน 20 แห่งมาประสบปัญหาเรื่อง

ศัพท์ดรรชนีที่ปรากฏในคู่มือภาษาไทยมีไม่ตรงตามความต้องการ จำนวน 13 แห่ง ประสบปัญหา เรื่องขาดคู่มือภาษาไทยที่ใช้ในการกำหนดศัพท์ดรรชนี และโปรแกรมที่ใช้ในการจัดทำฐานข้อมูล ไม่สามารถ จัดเรียงลำดับอักษรภาษาไทยได้สมบูรณ์ในจำนวนเท่ากัน

1.6.3 ปัญหาด้านบริการ

ห้องสมุดส่วนใหญ่ 17 แห่ง ประสบปัญหาเรื่อง อุปกรณ์คอมพิวเตอร์มีจำนวนไม่เพียงพอในการให้บริการ รองลงมา ประสบปัญหาเรื่อง บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอที่จะช่วยผู้ใช้สืบค้นข้อมูล เครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการชำรุดบ่อย ไม่มีการจัดทำคู่มือการใช้งานฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร และสถานที่ให้บริการสืบค้นฐานข้อมูลดรรชนีวารสารแก่ผู้ใช้คับแคบ ไม่เหมาะสม ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาปัญหาในการจัดการฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร ห้องสมุดจำนวนมากที่สุด 27 แห่ง ประสบปัญหาเรื่องศัพท์ดรรชนีที่ปรากฏในคู่มือภาษาไทยมีไม่เพียงพอ

สาเหตุที่ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่อง ศัพท์ดรรชนีที่ปรากฏในคู่มือภาษาไทยมีไม่เพียงพอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คู่มือภาษาไทยมีจำนวนคำศัพท์น้อย และขาดการปรับปรุงในการเพิ่มคำศัพท์อย่างต่อเนื่อง ซึ่งคำศัพท์ต่างๆ จะปรากฏขึ้นใหม่ตลอดเวลา

การทูลงสนมมติฐาน ข้อที่ 5 ส่วนหนึ่งที่ว่า "ห้องสมุดส่วนใหญ่ ประสบปัญหาด้านการขาดผู้เชี่ยวชาญด้านโปรแกรม..." ผลการวิจัยพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่องศัพท์ดรรชนีที่ปรากฏในคู่มือภาษาไทยมีไม่เพียงพอ ดังนั้น ผลการวิจัยในส่วนปัญหาของห้องสมุด จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน

2. การใช้ฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร

2.1 วัตถุประสงค์ในการสืบค้นฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร

ผู้ใช้ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.3 มีวัตถุประสงค์ในการสืบค้นฐานข้อมูลดรรชนีวารสาร เพื่อทำรายงานประกอบการเรียน รองลงมา ร้อยละ 17.0 มีวัตถุประสงค์ติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ ร้อยละ 16.5 เพื่อทำวิทยานิพนธ์ ส่วนผู้ใช้จำนวนน้อยที่สุด ร้อยละ 3.8 มีวัตถุประสงค์ในการสืบค้นเพื่อเตรียมการสอน

การใช้ผู้ใช้งานสูงสุด มีวัตถุประสงค์เพื่อทำรายงานประกอบการเรียน อาจเป็นเพราะ ผู้ใช้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาซึ่งต้องทำรายงานประกอบการเรียน (ตารางที่ 20)

2.2 วิธีที่ผู้ใช้สืบค้น

ผู้ใช้ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.2 สืบค้นเรื่องที่ต้องการจากหัวเรื่อง/คำสำคัญของลงมาร้อยละ 57.5 สืบค้นจาก ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ ร้อยละ 37.2 สืบค้นจากชื่อผู้แต่ง ร้อยละ 27.3 ชื่อวารสาร และผู้ใช้ร้อยละ 5.1 สืบค้นจากปีที่พิมพ์ตามลำดับ

การใช้ส่วนใหญ่สืบค้นเรื่องที่ต้องการจากหัวเรื่อง/คำสำคัญ อาจเป็นเพราะผู้ใช้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการสืบค้นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่ทราบชื่อผู้แต่ง ชื่อเรื่อง/ชื่อบทความ หรือ ข้อมูลในเขตข้อมูลต่างๆ จึงทำให้ผู้ใช้ใช้คำที่เป็นหัวเรื่อง หรือ คำสำคัญในการค้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชูศรี วังศานุวัตร และสมศักดิ์ คงแสง (2539) พวงเพ็ญ พงศ์ธนสาร (2530) และ Ballard (1994) ที่พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่สืบค้นโดยใช้หัวเรื่อง และไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ เดชศักดิ์ คานติวิวัฒน์ (2539) ที่พบว่า ผู้ใช้สืบค้นจากชื่อเรื่องมากที่สุด

2.3 คำที่ผู้ใช้สืบค้น

ผู้ใช้ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 53.2) สืบค้นข้อมูลโดยใช้คำศัพท์อิสระ และร้อยละ 46.2 สืบค้นโดยใช้ศัพท์ควบคุม

ผู้ใช้ส่วนใหญ่สืบค้นโดยใช้ศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม อาจเป็นเพราะ ศัพท์อิสระเป็นภาษาที่ผู้ใช้คุ้นเคยมากกว่าศัพท์ควบคุมที่ถูกกำหนดขึ้นให้มีความหมายครอบคลุมเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ผู้ใช้จึงใช้คำค้นที่เป็นศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ballard (1994) และชูศรี วังศานุวัตร และสมศักดิ์ คงแสง (2539) ที่พบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่สืบค้น โดยใช้หัวเรื่องมากกว่าคำสำคัญ

การพิสูจน์สมมติฐาน ข้อที่ 4 “ผู้ใช้ส่วนใหญ่สืบค้นโดยใช้คำศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่สืบค้นโดยใช้คำศัพท์อิสระมากกว่าศัพท์ควบคุม ดังนั้น ผลการวิจัยจึงสอดคล้องกับสมมติฐาน

2.4 ปัญหาในการใช้ฐานข้อมูลบรรณานุกรม

ผู้ใช้ประสบปัญหาในการใช้ฐานข้อมูลบรรณานุกรมเรื่อง ขาดคู่มืออธิบายการสืบค้นข้อมูลจำนวนมากที่สุด (92 คน รองลงมา คือ ฐานข้อมูลไม่ครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการ (90 คน และเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ให้บริการมีจำนวนน้อย (88 คน)

การที่ผู้ใช้จำนวนมากที่สุดประสบปัญหาเรื่อง ขาดคู่มืออธิบายการสืบค้นข้อมูล อาจเป็นเพราะ เมื่อผู้ใช้สืบค้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งจากฐานข้อมูลบรรณานุกรมและไม่ได้ข้อมูลในเรื่องที่ต้องการ เนื่องจากไม่ทราบวิธีการสืบค้นข้อมูลจากฐานข้อมูล และไม่ทราบว่าจะใช้คำค้นใดในการสืบค้นข้อมูล ดังนั้น ผู้ใช้จึงประสบปัญหาเรื่อง ขาดคู่มืออธิบายการสืบค้นข้อมูล

การพิสูจน์สมมติฐาน ข้อที่ 5 ส่วนหนึ่งที่ว่า “ผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาด้านการขาดคู่มืออธิบายการสืบค้นข้อมูล” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาเรื่อง ขาดคู่มืออธิบายการสืบค้นข้อมูล ดังนั้นผลการวิจัยในส่วนของผู้ใช้ จึงสอดคล้องกับสมมติฐาน

ข้อเสนอแนะและประยุกต์ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ สามารถนำไปประยุกต์เป็นแนวทางในการจัดทำและปรับปรุงการจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ และห้องสมุดอื่นๆ ดังนี้

1. ควรเพิ่มจำนวนบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลบรรณานุกรมให้มากขึ้น
2. ควรจัดให้บุคลากรของห้องสมุดได้มีโอกาสเข้าฝึกอบรมเรื่องอุปกรณ์และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ใช้ในการสร้างฐานข้อมูลบรรณานุกรม

3. จัดให้มีการพบปะกันระหว่างบุคลากรที่รับผิดชอบในการจัดทำฐานข้อมูลตวรรษีวารสารในห้องสมุดมหาวิทยาลัยต่างๆ เพื่อให้แต่ละห้องสมุดสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างห้องสมุดได้ อีกทั้งยังเป็นการลดความซ้ำซ้อนในการทำงานอีกด้วย

4. ควรจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการจัดการและการใช้ฐานข้อมูลตวรรษีวารสาร ให้มีจำนวนเพียงพอกับการปฏิบัติงานของบุคลากร และการให้บริการแก่ผู้ใช้

5. ควรปรับปรุงคำศัพท์ตวรรษีให้ทันสมัย และเพิ่มเติมคำศัพท์ตวรรษีในคู่มือกำหนดศัพท์ตวรรษีให้มีจำนวนมากขึ้น

6. ควรจัดทำคู่มืออธิบายการใช้ฐานข้อมูลตวรรษีวารสาร

7. ควรร่วมมือในการจัดทำฐานข้อมูลตวรรษีวารสาร เพื่อเป็นการขยายขอบเขตของฐานข้อมูลให้กว้างขึ้น เป็นประโยชน์แก่ผู้ใช้ในการสืบค้น อีกทั้งยังช่วยลดความซ้ำซ้อนในการทำตวรรษีวารสารชื่อต่างๆ ซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดทำตวรรษีวารสาร

แนวทางในการวิจัยในอนาคต

การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการและการใช้ฐานข้อมูลตวรรษีวารสารเพิ่มเติมในหัวข้อต่อไปนี้

1. การจัดการและการใช้ฐานข้อมูลตวรรษีวารสารในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของเอกชน หรือห้องสมุดเฉพาะ

2. การประเมินผลการจัดการและการใช้ฐานข้อมูลตวรรษีวารสารในห้องสมุดมหาวิทยาลัยของรัฐ